

Notat - Helse Vest – Vurdering av ny praksis vedrørende helseopplysninger

Til: Norsk Redaktørforening v/Arne Jensen
Fra: Advokatene Jon Wessel-Aas og Mathilde Strand Wilhelmsen
Dato: 27. mars 2019
Sak: 2574

1. Innledning og faktisk bakgrunn

Norsk Redaktørforening v/Arne Jensen har bedt om en juridisk vurdering av Helse Vests beslutning om å avslutte praksis med å utlevere helseopplysninger etter trafikkulykker og voldshendelser. Notatet baserer seg i hovedsak på opplysninger fremkommet i Medier24.nos dekning av saken, samt Helse Vests egen pressemelding.

Bakgrunnen for forespørselen er Helse Vests pressemelding om at de fra og med 1. mars skal slutte å gi media opplysninger om helsetilstanden til pasienter som har vært utsatt for ulykker eller voldshandlinger. Praksis frem til nå har vært at Helse Vest på eget initiativ har publisert pressemeldinger der de går ut med tilstanden til pasienter som kommer inn etter ulykker eller traumer i det offentlige rom. Pressemeldingene har tradisjonelt inneholdt opplysninger om ulykkessted, type hendelse, alder og kjønn på den skadde. Helse Vest har begrunnet sin beslutning med at pasienter

[H]ar rett til vern mot spreiiing av opplysningar om personlege og helsemessege forhold. Det gjeld også personar som er utsett for ulukker eller valdshandlingar som blir omtalt i media.

Det er fra Helse Vests side hovedsakelig vist til lovbestemt taushetsplikt, samt personvernregler og regler om behandling av personopplysninger. Den nye praksisen skal omfatte alle sykehus og behandlingssteder i Helse Stavanger, Helse Førde, Helse Fonna og Helse Bergen. De øvrige helseforetakene i landet har så langt ikke avsluttet sin praksis med å utgi liknende pressemeldinger.

2. Rettslige utgangspunkter

2.1 Taushetsplikt

Helsevesenet har taushetsplikt i medhold av flere bestemmelser. Den mest sentrale bestemmelsen finnes i helsepersonelloven § 21, som lyder:

Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.

Taushetsplikten begrenses av helsepersonelloven § 23. Etter § 23 nr. 3 er taushetsplikten ikke til hinder for at opplysninger gis når behovet for beskyttelse må anses ivaretatt ved at individualiserende kjennetegn er utelatt.

Det er tvilsomt om anonymiserte opplysninger etter ulykker uten videre kan karakteriseres som taushetsbelagte dersom individualiserende kjennetegn er utelatt. Dersom slike kjennetegn utelates og det heller ikke på annen måte er mulig å identifisere vedkommende, vil utlevering av slike opplysninger neppe utgjøre brudd på taushetsplikt, jf. helsepersonelloven § 23 nr. 3. I andre tilfeller vil selv anonymiserte opplysninger kunne sammenholdes med opplysninger fra andre kilder, slik at det er risiko for at den rammede likevel vil identifiseres. Etter vårt syn må det imidlertid en konkret vurdering til, altså er ikke helsevesenets taushetsplikt i seg selv til hinder for å utlevere anonymiserte helseopplysninger i forbindelse med ulykker og voldshendelser, slik praksis har vært frem til i dag.

Slik vi forstår Helse Vest, er også regler om behandling av personopplysninger en del av bakgrunnen for beslutningen, da personvernombudet hadde oppfordret til å håndtere personopplysninger i tråd med taushetsplikt. GDPR og personopplysningsloven inneholder krav til virksomheters behandling av personopplysninger. I henhold til disse reglene er helseopplysninger å anse som sensitive personopplysninger. For at noe skal kunne anses som en personopplysning er det imidlertid et vilkår at opplysningen kan knyttes til en identifiserbar enkeltperson. Reglene inneholder heller ingen endring eller skjerpelse av taushetsplikten til helsepersonell. Vi kan ikke se at personopplysningsloven eller personverndirektivet i seg selv skulle tilsa noen annen vurdering av det foreliggende spørsmålet.

2.2 Krav på informasjon?

Det neste spørsmålet er om pressen har krav på å få nevnte informasjon fra helsevesenet, eller om de står fritt til å endre praksis slik de ønsker.

Ytringsfriheten er vernet i Grunnloven § 100 og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 10. Etter Grunnloven § 100 femte ledd har enhver rett til innsyn i statens og kommunenes dokumenter, og til å følge forhandlingene i rettsmøter og folkevalgte organer. Det kan i lov fastsettes begrensninger i denne rettigheten, ut fra eksempelvis personvern hensyn og andre tungtveiende grunner. Med andre ord inneholder ytringsfriheten etter omstendighetene også en rett til å motta informasjon.

Praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) viser også at ytringsfriheten etter omstendighetene gir allmennheten krav på å få utlevert informasjon fra myndighetene. En sentral rettsavgjørelse på området, *Magyar Helsinki Bizottsag v. Ungarn*, gjaldt utlevering av informasjon om fra det offentlige til en ideell organisasjon. Organisasjonen begjærte innsyn i gitte dokumenter for å vurdere politiets praksis med forsvareroppnevninger. Myndighetene hadde avslått innsynsbegjæringen under henvisning til at oversikten det var begjært innsyn i inneholdt personopplysninger, som etter loven ikke kunne kreves utlevert. EMD kom til at nektelsen utgjorde en krenkelse av EMK artikkel 10. EMD fant at der tilgang til informasjon er sentralt for klagers mulighet til å utøve sin rett til å motta og formidle informasjon, vil nektelse av slik tilgang kunne utgjøre en krenkelse av denne retten og dermed EMK artikkel 10. Videre fant domstolen det nødvendig å klargjøre i hvilke tilfeller dette ville typisk vil komme på tale.

Dommens avsnitt 156 lyder:

(...) Moreover, “the right to receive information cannot be construed as imposing on a State positive obligations to collect and disseminate information of its own motion”. The Court further considers that Article 10 does not confer on the individual a right of access to information held by

a public authority nor oblige the Government to impart such information to the individual. However, as is seen from the above analysis, such a right or obligation may arise, firstly, where disclosure of the information has been imposed by a judicial order which has gained legal force (which is not an issue in the present case) and, secondly, in circumstances where access to the information is instrumental for the individual's exercise of his or her right to freedom of expression, in particular "the freedom to receive and impart information" and where its denial constitutes an interference with that right.

Med andre ord vil hvorvidt en nektelse av å gi ut informasjon utgjør en krenkelse av EMK artikkel 10 måtte avgjøres etter en vurdering av følgende kriterier:

- Formålet med informasjonen og hvorvidt den bidrar til offentlig debatt
- Informasjonens art og natur, herunder om den i seg selv er av offentlig interesse
- Hvem som søker informasjonen
- Om informasjonen er klar og tilgjengelig for de offentlige myndigheter

Av ovennevnte kan det altså utledes et informasjonskrav av både Grunnloven § 100 og EMK artikkel 10, og i en del tilfeller vil myndighetene med andre ord ha plikt til å utgi informasjon der denne etterspørres.

Når det som i dette tilfellet er pressen som ønsker informasjon for å kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag og tilby løpende nyhetsdekning, er det mye som taler for at nektelse av å utgi slik informasjon vil kunne utgjøre en krenkelse av EMK artikkel 10. Ulykker og voldshendelser ligger i kjernen av pressens nyhetsdekning, og mye taler for at informasjonen vil være nødvendig for at pressen skal kunne oppfylle sitt samfunnsoppdrag. Informasjonen vil i svært mange tilfeller ha offentlig interesse, og opplysninger om skadde, skadeomfang med videre vil gjerne være lett tilgjengelig informasjon hos helsevesenet. Med andre ord er det mye som taler for at helsevesenet vil kunne ha plikt til å utgi informasjonen i anonymisert form når den blir forespurt. Merk at dette vil kunne stille seg annerledes der det er tale om identifiserbare personer.

Som det imidlertid følger av EMDs uttalelse sitert ovenfor, gir retten til å motta informasjon likevel som den klare hovedregel ingen plikt for myndighetene til å utgi denne informasjonen uoppfordret. Etter vårt syn kan Helse Vest dermed vanskelig pålegges noen rettslig plikt til å gi ut pressemeldinger på eget initiativ med den aktuelle informasjonen slik praksis har vært til nå.

3. Konklusjon og anbefaling

Slik vi vurderer det, er taushetsplikten i seg selv ikke til hinder for å utlevere anonymisert informasjon om helsetilstanden til mennesker involvert i ulykker eller voldshendelser, med mindre disse personene er identifiserbare. Det er ikke utelukket at slike personer etter omstendighetene vil kunne være identifiserbare selv om direkte identifiserbare kjennetegn utelates fra informasjonen, men dette krever en konkret vurdering i hvert tilfelle. Det er en rekke momenter som taler for at pressen vil ha krav på å få utlevert anonymisert informasjon i en rekke tilfeller, etter en konkret vurdering av hvert tilfelle. Det er likevel tvilsomt om det kan utledes noe *rettslig* krav på å få utlevert helseinformasjonen *uoppfordret* fra helsevesenet *i form av pressemeldinger*.